

דע את עמך

[אהבת ישראל]

בלבבי משבן אבנה

השיעורים של הרב זמינים ב"קול הלשון"

073.295.1245 | ישראל | 718.521.5231 USA

מסמך זה אינו מוגהה או ערוך

ב פּרָק א אהבת ישראל - ג' שלבים _____

ב שלש אהבות _____

ב מהלך העבודה - "סוד מרע ועשה טוב" _____

ג "מה דעלך סני לא תעביד" _____

ג אהבה - רק על ידי ביטול ה"אני" _____

ד ואהבת לרעך כמוך - "כמוך" ממש _____

ד עבודתינו - לגלות האהבה הגנוחה בקרבנו _____

ד גילוי האהבה לאחרים - על ידי אחדות _____

ו פּרָק ב - יחס בין בני אדם _____

ו ארבעה אופני יחסים בין בני אדם _____

ו שנאה לרשעים - רק לשנא הרע שבהן _____

ו יחסים נוטרליים _____

ז אהבה שהיא תלויה בדבר _____

ז רוב האהבות שלנו היא אהבה התלויה בדבר _____

ח "הערכה" אינו אהבה _____

ט הבעיה באהבת ישראל _____

ט אהבה שאינה תלויה בדבר _____

יא פּרָק ג - אהבה ושנאה _____

יא אהבת ישראל כולל גם שנאת הרע _____

יב הסכנה שהאהבת ישראל _____

יג פּרָק ד - השביל של ישראל _____

יג מצות אהבת גרים _____

טז פּרָק ה - דוקא ישראל _____

טז אהבה הוא תפיסת המציאות, שנאה הוא העדר _____

יז אהבת כל הבריאה כולה _____

פרק א אהבת ישראל - ג' שלבים

שלוש אהבות

איתא בזוהר "תלת קשרין דא בדא, ישראל ואורייתא וקודשא בריך הוא." ישנן ג' אהבות -- אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל, וכל אלה תלויין זה בזה. אין אהבת ה' בלא אהבת התורה ואהבת ישראל, אין אהבת התורה בלא אהבת ה' ואהבת ישראל, ואין אהבת ישראל בלא אהבת ה' ואהבת התורה.

כפשוטו, לא די לאהוב התורה בלבד, אלא גם צריך לאהוב ה' וישראל, וכן לא די לאהוב רק ה' אלא יש לאהוב גם התורה וישראל, ולא די לאהוב רק ישראל, אלא צריך לאהוב גם ה' והתורה. זה אמת, אבל לא זה העומק כאן.

העומק בזה הוא, דכדי להגיע לכל אחד מאהבות הללו, צריך לאהוב כולם. האהבת ה' הוא דרך להגיע לאהבת התורה ואהבת ישראל. אהבת התורה הוא דרך להגיע לאהבת ה' ואהבת ישראל, ואהבת ישראל הוא דרך להגיע לאהבת ה' ואהבת ישראל.

ובירושלמי מבואר שיש שלש אהבות אלו, ויש מחלוקת שם איזה אהבה היא קודמת, אבל כו"ע מודי שהתכלית של כולן הוא אהבת ה'. א"כ התכלית של אהבת ישראל הוא אהבת ה', ועלינו להבין כיצד ע"י האהבת ישראל מגיעים לאהבת ה'. זה העבודה שלנו כאן.

מהלך העבודה - "סור מרע ועשה טוב"

בכל עניני העבודה, יש בחינת "סור מרע ועשה טוב". ראשית העבודה היא השלב של סור מרע, שהוא העבודה השלילי, להסיר השלילי מעלינו. ואחר שלב זה יש את העבודה החיובית, השלב של עשה טוב.

לכן בעבודה כאן של אהבת ישראל, יש ב' שלבים, השלב של סור מרע, והשלב של עשה טוב.

מהו העבודה של "סור מרע" באהבת ישראל? שנינו באבות, "רבי עקיבא אומר, מה דעלך סני לא תעביד." זהו השלב הראשון באהבת ישראל - כפשוטו. לא לצער שום יהודי. אם אנחנו מצערים שאר אחינו, אין אנו יכולים לעבוד על אהבת ישראל. ראשית כל, צריך שלא לצער שום יהודי. רק אם לא מצערים יהודי יכול לעשות מעשים של אהבה בעבורו.

כפשוטו רק אם אנו מעשים בעבור אחינו, זהו ואהבת לרעך כמוך. אבל בעומק, גם בלב שייך חבירו כמוך. היאך מצינו זאת?

ישנן ב' בני אדם שלא מכירים זה את זה כלל. בא יום אחד והודיעו להם שהם באמת אחים. מיד הם מרגישים אהבת עזה כלפיהם!

מה אנו לומדים מזה? יש כאן לימוד גדול לאהבת ישראל. יש בכל אחד מאיתנו כח עמוק של אהבה גמורה לכל אחד בישראל, ובידינו הוא לגלותו מתוכינו - אם רוצים לגלותו.

אף שהתכלית של אהבת ישראל הוא אחדות, אין עבודתינו להיות מתאחדים. **כבר אנו מאוחדים!**
הנשמות של כולנו הם בשורש אחד! א"כ מה עבודתינו??

עבודתינו כאן הוא רק להסיר המניעים של כח האהבה שלנו ולגלותו מתוכינו - אין אנו מחדשים שום
אהבה או אחדות. אנו מנסים כאן **לגלות** האהבה העמוקה לאחרים שהיא כבר קיים אלא שהוא גנוזה
בתוכינו!

"מה דעלך סני לא תעביד"

"מה דעלך סני לא תעביד." יש לבאר כאן, מה בא רבי עקיבא ללמדנו? וכי בא ללמד אותנו שלא לצער
לאחר בדבר שהוא שנאו עליך? א"כ משמע שרק על מה שהוא שנאו עליך לא תעביד לאחרים, ואם אינו
שנאו עליך מותר לעשות לאחרים! הלא אסור לצער חברו בשום אופן, אפי' אם אין הדבר שנאו עליך.
א"כ מה בא רבי עקיבא לחדש?

אלא שלא לזאת בא רבי עקיבא ללמדנו. דבר פשוט הוא שאסור לגרום שום צער לחבירו, ואין זה חידוש.
החידוש הוא, מה דסני עליך - דבר שאתה יודע שהוא סני עליך, לא תעביד לאחרים. ומהו דבר שהוא
שנאו לא רק על אחרים אלא גם עליך שנאו?

יש דבר שהוא שנאו לך ולאחרים. אתה מרגיש נפגע מאד אם יש אדם שאינו אכפית עליך כלל, אם יש
אדם המתנהג עמך באי-אכפיות, שאינו דואג עליך כלל ופוגע בך. אתה שונא דבר זה שפלוני לא דואג על
צרכיך כלל - כמו כן, אתה צריך לדאוג לאחרים. "לא תעביד" אי-אכפיות לזולתו, הלא אי-אכפיות הוא
שנאו עליך! זהו החידוש של רבי עקיבא: לדאוג על אחרים.

אהבה - רק על ידי ביטול ה"אני"

רבי עקיבא גם הוא התנא שאמר, "ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה." למה האהבת ישראל הוא
כל התורה כולה? וכי זהו כל התורה, לאהוב אחרים? אהבת ישראל הוא דבר גדול, אבל למה הוא כל
התורה כולה?!

אלא הביאור בזה הוא, כמו שביארנו, שאין חז"ל בא לחדש שאסור לצער אחרים. לא זה החידוש של
"ואהבת לרעך כמוך." החידוש הוא, שצריך לדאוג לאחרים. חז"ל בא ללמדנו שאין אהבה בלי דאגה על
אחרים.

ואיך באמת שייך לדאוג לאחרים ולאהבם? האהבה הוא כבר גנוזה בקרבנו, רק שיש מניעים שהוא מונע
הכח האהבה זאת מהפועל. עבודתינו הוא להסיר מאיתנו המניעים של הכח האהבה שלנו. ומה מונע
האהבה שלנו? ה"אני", ה"אגו" שבקרבנו. אנחנו צריכים לבטל ה"אני" השלילי הזאת, ורק על ידי ביטול
ה"אני" אז שייך להתחיל לאהוב זולתו.

ואהבת לרעך כמוך - "כמוך" ממש

במצות "ואהבת לרעך כמוך" נראה מבוכה במילת "כמוך", אם "כמוך" הוא כמוך ממש, או רק "כמוך" בכ"ף הדמיון. הרמב"ן כתב שא"א לאהוב זולתו כמו שאתה אוהב עצמך, ולכן פירש ש"כמוך" הוא רק כמוך בכ"ף הדמיון, כלומר, כמו שאתה אוהב עצמך, כן צריך לאהוב אחרים. אבל שאר מפרשים פירשו מילת "כמוך" ממש - אתה צריך לאהוב זולתו בדיוק, כמו שאתה אוהב עצמך!

בפשטות זהו מחלקות, אבל בפנימיות, אין מחלוקת. ונבאר.

כמו שביארנו, יש ב' שלבים באהבת ישראל. השלב הראשון הוא לסלק ה"אני". השלב השני הוא האהבה לזולתו. הרמב"ן דיבר רק בשלב הראשון, שהאדם אוהב רק עצמו. באהבה כזו, א"א לאהוב אחרים כמוך ממש. אתה אוהב רק עצמך. אבל שאר המפרשים דיבר בשלב השני, שהוא האהבה לזולתו. אם אתה מבטל ה"אני", רק אז שייך לאהוב אחרים - ובאהבה זו, יכול לאהוב אחרים כמוך, ממש!

עבודתינו - לגלות האהבה הגנוזה בקרבנו

א"כ אין העבודה שלנו "למצוא" אהבה לאחרים. עבודתינו הוא לגלות האהבה הגנוזה בקרבנו, האהבה הזאת כבר קיים בתוכינו! עבודתינו באהבת ישראל הוא לגלות ה"אני" האמיתית, שאינו "אגו" אלא אהבה לאחרים.

אהבת ישראל אינו אהבה חיצונית, אלא הוא ענין מאד פנימי ועמוק. כל הבעיה שלנו הוא רק משום שיש "אני" המבדלת בינינו להזולת. ככל שאנו מצליחים לבטל ה"אני" יותר ויותר, אז אנו מגלים מתוכינו יותר אהבה לאחרים.

עד כאן דיברנו רק על השלב הראשון באהבת ישראל, שהוא השלב של סור מרע. ביארנו שה"סור מרע" באהבת ישראל הוא לבטל ה"אני". אין אנו עומדים עדיין במצות ואהבת לרעך כמוך. עתה נבאר השלב השני, "עשה טוב", שהוא הקיום של מצות ואהבת לרעך כמוך, בפועל. השלב השני של אהבת ישראל כלול בתוכו עוד שלב, והוא התכלית של אהבת ישראל - אחדות. ונבאר.

גילוי האהבה לאחרים - על ידי אחדות

כיצד מגלים האהבה לאחרים? כתב הספר החינוך "אחר המעשים נמשכים הלבבות." בתפיסה שטחיות, זהו משום שעל ידי עשיית מעשים בעבור השני, אפילו אם קודם לכך אינו אוהב השני אבל על ידי מעשים של נתינה בעבורו אז שייך לאהוב אותו. זה אמת, אבל יש כאן דבר עמוק בזה.

התכלית של עשיית מעשים בעבור הזולת אינו רק כדי להגיע לאהבה. אהבה אינו התכלית עדיין! התכלית הוא אחדות - להיות אחד עמו. כלומר, אני והוא - אחד! זהו התכלית של אהבת ישראל - להרגיש האחדות בינינו, אני ואחר הם באמת אחד.

בכלליות יש ג' שלבים באהבת ישראל, וכל שלב מבואר בספרי עבודה.

הספרי מוסר עסקו בעיקר על שלב הראשון של אהבת ישראל, שהוא "סור מרע" וכיצד לבטל ה"אני".
הספרי חסידות עסקו בעיקר בשלב השני של אהבת ישראל, שהוא "עשה טוב", לאהוב אחרים אהבה
אמיתית ע"י הדאגה להזולת. הספרי חב"ד עסקו בעיקר בשלב השלישי, שהוא אחדות - להרגיש שאני
והזולת הוא אחד ממש.

פרק ב - יחס בין בני אדם

ארבעה אופני יחסים בין בני אדם

הוזכרנו שיש ד' סוגי קשרים עם אחרים.

היחס הראשון שאנו מכירים הוא שנאה. לדוגמא, היחס שלנו עם הגויים הוא שנאה גמורה - שנו חז"ל "הלכה היא, עשו שונא את יעקב."

היחס השני שאנו מכירים הוא בנ"א נוטריליים. אלו בנ"א שעוברים לפנינו ברחוב - אנו לא שונאים אותם, אבל גם אנו לא אוהבים אותם.

היחס השלישי שיש לנו הוא אהבה שתלויה בדבר, והיחס הרביעי שמצינו הוא אהבה שהוא תלויה בדבר. כאן בעיקר אנו עוסקים ביחסים של אהבה התלויה בדבר ואהבה שאינה תלויה בדבר, אבל יש לבאר גם מהי עבודתינו ביחסי שנאה ונוטריליים.

שנאה לרשעים - רק לשנא הרע שבהן

הקב"ה ברא כח של אהבה, וזה מכריח בריאה של שנאה - "זה לעומת זה עשה אלקים." אהבה ושנאה הם בשרשן אחד, האהבה הוא בצד דקדושה, והשנאה הוא בצד הקלקול.

בשטחיות, השנאה הוא דבר רע. אבל בפנימיות גם השנאה הוא חיובית. איך שייך זאת? בחז"ל אמרו דמותר לשנא הרשעים (גמ' פסחים קיג:). זהו שנאה חיובית.

ידוע בספרי חסידות שאין ההיתר לשנא הרשע עצמו, רק לשנא הרע שבו. השאלה היא, מה החילוק? שנאה הוא שיש הפרדה ביני להזולת. אם אני שונא הרע שבו, עדיין יש הפרדה ביני להרשע. א"כ למה מותר לשנא הרע ברשעים?

התשובה היא, כל ענינה של שנאה הוא הפרדה ביני להזולת. כשאני שונא הרשע בעצמו, ההפרדה הוא ביני והוא, וזהו הפרדה של שנאה. אבל כשאני שונא רק הרע שבו אבל אני אוהב הוא בעצמו, אז אין הפרדה ביני והוא, רק יש לי הפרדה ביני להרע, ופירוד זו אינו שנאה אלא הוא חיובית.

יחסים נוטריליים

יש עוד סוג של יחס בין בנ"א, והם אותם שהם "נוטריליים" לנו - הם עוברים לפנינו ברחוב, ואנו לא שונאים אותם, אבל גם אנו לא אוהבים אותם. זהו דרגה בין שנאה לאהבה, והוא בגדר "נוטריל". מה העבודה כאן באהבת ישראל כלפי אותם בנ"א?

כאן, אין עבודתנו לנסות "לאהוב" כל אדם שאנו מכירים. עבודתנו הוא להיות פנימיים, לצאת מתפיסה חיצונית. אם אדם הוא אדם פנימי, אז הוא מכיר שכל אדם בחייו הוא אדם שצריך לאהוב, ואין שום אדם שהוא רק "נוטריל" לנו. אבל אם אנחנו נשארים בנ"א חיצוניים, אין אנו רואים שצריך לאהוב כל אדם. רק על ידי תפיסת פנימיות יכול לבוא לאהוב כל אדם.

אהבה שהיא תלויה בדבר

עוד יחס בין בני אדם הוא אהבה שהיא תלויה בדבר. מהי אהבה שהיא תלויה בדבר? אני אוהב אותך מחמת איזה סיבה. אהבה זאת - סופה בטילה, כמ"ש באבות. למה? מה החסרון באהבה זו?

כשאני אוהב אותך מחמת איזה סיבה, אין אני באמת אוהב אותך! אני אוהב הדבר של אדם זה, הדבר שמניע אותי לאהוב אותו. א"כ אין אני אוהב אותך לפי מה שהוא, אני אוהב אותו מחמת הסיבה שעושה לנאהב שלי - אין זה אהבת האדם, רק אהבת ה"דבר". זהו אהבה שלא לשמה. כשאין אהבה לשמה, אין האהבה מתקיימת, וסופה בטילה.

אמנם, אף בשלא לשמה אמרו חז"ל, "מתוך שלא לשמה בא לשמה." יש להשתמש בשלא לשמה כדי להגיע ללשמה. א"כ יש תכלית גם באהבת שהיא תלויה בדבר. כיצד? אם אני אוהב אותו מחמת איזה סיבה, אבל אני משתמש בזה כדי להגיע לאהבה שאינה תלויה בדבר - אז מתוך שלא לשמה בא לשמה, ויכול לבוא מאהבה שהיא תלויה בדבר לאהבה שאינה תלויה בדבר. זהו הצד חיובית של אהבה התלויה בדבר.

רוב האהבות שלנו היא אהבה התלויה בדבר

יש כמה אופני אהבה שהיא תלויה בדבר. "אהבה שהיא תלויה בדבר סופה בטילה." הסיבה לכך היא משום שאין אני אוהב אותו באמת, רק הסיבה הנאהב של אותו אדם. לכן, אם סיבת הדבר יהיה בטל, כל האהבה גם היא בטילה.

דוגמא פשוטה של אהבה שאינה תלויה בדבר הוא, כשאני אוהב פלוני מחמת שהוא נותן לי. כל הסיבה שאני אוהב אותו הוא רק מחמת שהוא נותן לי תמיד. לכן אם בא יום שהוא הפסיק ליתן לי עוד, כל סיבת האהבה בטילה, והאהבה בטילה עמה. אני אוהב אותו כל זמן שאני מקבל ממנו, וברגע שאיני יכול עוד לקבל ממנו - אין אני אוהב אותו עוד. האהבה בטילה. זה פשוט.

ויש עוד אהבה שהיא תלויה בדבר, ואין אנו מכירים אהבה זו כאהבה התלויה בדבר, אבל באמת אהבה זו גם תלויה בדבר - ונבאר מהי.

יש בני אדם שיש להם תכונות מיוחדות או אופי מיוחדת שהם אוהבים ביותר לי. לדוגמא, אם יש לי הנאה מליצנות ושחוק, ולכן אני אוהב איזה אדם שהוא לץ גדול שאני נהנה מאד ממנו, מרוב ליצנותו - זהו

גם כן אהבה תלויה בדבר. וכן אם אני נהנה מאד מבנ"א שיש להם איזה תכונה המטעים לי, זהו רק אהבה התלויה בדבר. למה?

כשאני אוהב הזולת מחמת תכונותיו או אופי שלו, אין אני אוהב אותו באמת, עדיין יש סיבה לאהבה זו. אני נהנה ממנו - וזהו גם אופן של קבלה, בדקות. אני אוהב אותו מחמת שאני מקבל ממנו הנאה מאופי שלו. אם בא יום שאותו לץ נשתנה - אותו לץ שאני נהנה מאד ממנו משתנה להיות אדם כובד ראש - בטילה כל האהבה שלי לאותו אדם. א"כ גם כשאני אוהב אדם מחמת איזו תכונה או אופי שיש לו, זו אהבה מחמת סיבה, אהבה מחמת שאני מקבל ממנו איזה הנאה -- והוא אהבה התלויה בדבר - ואינה מתקיימת.

"הערכה" אינו אהבה

בראשונים כתבו עיצה להגיע לאהבת ישראל, והוא ע"י המצות לדון אחרים לכף זכות. למשל, אם אני ממאס מאיזה אדם מחמת שיש לו מדות רעות או איזה תכונה שאני סולד ממנו, אני צריך למצוא מעלותיו הטובות, ועל ידי ראיית מעלותיו הטובות, אז אני יכול לבוא לאהבו.

זה אמת, אבל יש להעיר נקודה בזה. אם אני "מעריך" או "מכבד" איזה אדם מחמת מעלותיו הטובות, זהו דבר נפלאה וטובה. אבל זהו רק הערכה - אני מעריך האדם מאד, אבל עדיין זה אהבה. למה זה אינו אהבה עדיין? אהבה הוא בגיטריא אחד. כלומר, אהבה הוא להיות אחד עם הזולת. כשאני מעריך מעלותיו של כל אדם, זהו דן לכף זכות, אבל אין זה עדיין המצב שאני והוא הם אחד. ראיית מעלות של הזולת בודאי הוא דרך לאהבת ישראל, אבל אין זה האהבת ישראל.

אמנם כשאני מעריך מעלותיו ואז הטוב שבנשמתי מתדבק בהטוב שבאותו אדם, זהו אהבה, משום שאז אני אחד עמו. אבל מדריגה זאת לא שייך לנו להגיע בזמן הזה -- ונבאר למה כן.

כשאני רואה מעלות הזולת, יש רק איזה מעלות שהם חשובות אצלי. למשל, אם אני רואה בו מעלה בו שהוא אדם נקי מאד בגופו, וע"י כך אני אוהב אותו - עדיין אני שונא אחרים שאין להם המעלה של נקיות! אין אדם בעולם שיש בו כל המעלות. אם אני משתדל לאהוב כל ישראל ע"י ראיית מעלות של כל אדם, אני יכול לאהוב רק אותם שיש להם מעלות החשובות לי ביותר. זה לא מספיק לאהוב שאר בני אדם, שאין בהם מעלות הללו! אין אדם שבנשמתי ישראל שאין בו טוב, אבל רק משיח צדקיני יכול לראות המעלות של כל אדם. אנחנו לא מסוגלים לראות המעלות של כל אדם, ועל כן אנו צריכים דרך אחרת כדי להגיע לאהבת ישראל אמיתית, אהבת כל הנשמות כולן של ישראל.

הבעיה באהבת ישראל

באמת, כל אהבת ישראל בעומק הוא אהבה התלויה בדבר! כל ישראל שאנו אוהב הוא אהבה מחמת סיבה. אני אוהב כל ישראל משום שהוא ישראל ולא גוי! א"כ כל אהבה שאנו מכירים הוא בעומק אהבה התלויה בדבר.

זה בעיני גדולה - אם כל אהבת ישראל שלנו הוא רק אהבה התלויה בדבר, איך נתקיים כל אהבתינו??
על כן אנו מוכרחים לאהוב הזולת באהבה לגמרי שונה - אהבה שאינה תלויה בדבר.

אהבה שאינה תלויה בדבר

היאך מצינו בתוכינו הכח לאהוב אחרים באהבה שאינה תלויה בדבר? אם אני אוהב ישראל מחמת משום שאין אדם שאין בו טוב - וזה אמת - עדיין זה אהבה שהוא תלויה בדבר, אני אוהב אותו רק מחמת שהוא נשמה בישראל, וזהו אהבה מחמת סיבה.

א"כ היאך קיים בנו הכח של אהבה שאינה תלויה בדבר? יש לנו הכח לאהוב הזולת באהבה שאינה תלויה בדבר, והוא כח הנקרא **אחדות**. באהבה זו, אין אני אוהב אותו מחמת סיבה. אני אוהב אותו - **רק כי אני אוהב אותו**.

כשאדם אוהב עצמו - האם זה חיובי או שלילי? בודאי יש תכונה שלילי הנקרא "אהבת עצמו", והוא מגונה מאד. אבל השאלה היא, האם השרש של אהבת עצמו שלילי?

התשובה היא ברור, לא!! האהוב עצמו בדרך הנכונה, לא רק שאינו מגונה -- אלא הוא חיובי מאד. ברור שהאדם צריך לאהוב עצמו, והוא מדה חיובית. איך הוא חיובית? אם משתמשים בו להתכלית שהקב"ה נתן לנו.

כל אדם אוהב עצמו - ואהבה זו אינה תלויה בשום דבר. האדם אוהב עצמו בלי שום סיבה - **רק כי הוא אוהב עצמו!** ואהבה זו -- יכול להתפשט להזולת! כמו שיש לי אהבה לעצמי בלי שום סיבה - רק אני אוהב אותי - כן אני יכול להבין שיש לאהוב הזולת בלי שום סיבה, **רק כי אני אוהב אותו**. הוא אותו אהבת שיש לי, רק שאני משתמש בו להזולת. אם אני אוהב עצמי וגם אני אוהב הזולת כמו שאני אוהב עצמי - אז האהבת עצמו שלי הוא חיובי, ונתקיים תכליתו.

היאך מצינו אהבה זאת בחיינו? האהבה שיש בין רב לתלמיד הוא אהבה גדולה, אבל עדיין היא תלויה בדבר. זהו אהבה של נתינה וקבלה - הם מקבלים זה מזה, ולכן אוהבים זה את זה. יש אהבה העמוקה בזה - והוא אהבת אב לבנו.

האב אוהב בנו בלי שום סיבה - רק כי אוהב אותו כפשוטו. אע"פ שהאב אוהב בנו משום שהוא מגדלו ונהנה ומשתעשע מאד מהנחת של בנו, אין זה הסיבה להאהבה. אם פתאום הודיעו לאדם שיש לו בן שלא

ראה, מיד האב נתמלא באהבה כלפי בנו אע"פ שלא מגדלו כלל. א"כ אין זה אהבה תלויה בדבר, אלא הוא אהבה בלי שום טעם, אהבה שאינה תלויה בדבר.

כמו שאני אוהב עצמי בלי שום טעם - רק כי אני אוהב אותי, וכמו שאני אוהב בני בלי שום טעם, רק כי אני אוהב אותו - כן אני יכול להשתמש באותו אהבה להזולת, לאהוב הזולת בלי שום טעם. באהבה זו, אני אוהב אותו - כי אני אוהב אותו!

בספרים הקדושים קראו העבודה של אהבת ישראל "מהעבודות קשות שבמקדש". למה אהבת ישראל הוא עבודה קשה? משום שרק ע"י אהבה שאינה תלויה בדבר שייך אהבת ישראל אמיתית, וכדי להגיע לזה אנו צריכים לחדור עמוק מאד אל תוך פנימיותנו ולגלותו, וזה עבודה קשה. היא עבודה קשה משום שרק ע"י גילוי ה"אני" האמיתי שייך אהבת ישראל, וכדי לגלות ה"אני" האמיתי, זה נדרש לכוחות עמוקים. כשאדם מגלה ה"אני" האמיתי, אז הוא אוהב עצמו בלי סיבה, וממילא הוא אוהב כל ישראל - אז אהבתו יכול להתפשט לכל.

כל אחד מאיתנו יש לנו הכח של אהבה שאינה תלויה בדבר. אנו משתמשים בו בכל יום, רק שאנו משתמשים בו רק כלפינו, ולא לאחרים. עבודתנו היא להשתמש באותו אהבה שאינה תלויה בדבר שיש לנו לעצמנו -- ולאהוב אחרים כמו שאנו אוהבים עצמינו.

פרק ג - אהבה ושנאה

ביארנו שכל דבר הוא בסוד חיובי ושלילי. כלומר, בכל עבודה יש עבודה שלילי ועבודה חיובי, בחינת סור מרע ועשה טוב. השלילי באהבת ישראל הוא "מה דעלך סני לא תעביד לאחרים", והחיובי שבאהבת ישראל דיברנו שיש ד' סוגי קשרים - שנאה, נוטרלי, אהבה שתלויה בדבר ואהבה שאינה תלויה בדבר.

אהבת ישראל כולל גם שנאת הרע

כתוב בתורה, "לא תשנא ... ואהבת לרעך כמוך". יש אהבה חיובי ושלילי, וכן יש שנאה חיובי ושלילי. ידוע שההפכיים הם בשרש אחד, וא"כ אהבה ושנאה שרשן אחד. עלינו להבין מהו שנאה כדי להבין מהו אהבה.

איתא בגמ' (פסחים ק"ג. (שמותר לשנוא רשע, וכן קיי"ל ברמב"ם (ה' רוצח פי"ג).

השאלה היא, איך מותר לשנוא רשע, הרי תכלית כל הבריאה הוא אחדות! עוד קשה: איך מותר לשנוא רשע, הא כל התורה תלויה באהבת ישראל, "כלל גדול בתורה", ואם הוא כלל גדול איך כולל השנאה לרשעים?

מזה מוכח שהמצוה לשנוא רשע הוא ענף ממצות אהבת ישראל! וצריך להבין איך שנאת רשעים נכלל באהבת ישראל, בשלמא דיש מצוה לשנוא רשע, אבל איך הוא נכלל באהבה?

בספרי חסידות מבואר שאין המצוה לשנוא הרשע עצמו, אלא לשנוא הרע שבו, וזהו קצת נחמה, דאין השנאה לרשעים באמת שנאה. אבל צריך להבין איך גופא השנאה נכלל באהבת ישראל.

מהו אותו שנאה? יש לאהוב הרשע עצמו אבל צריך לשנוא הרע שבו. איך עושים זאת? השנאה כלפי סתם חבירו מגיע מנפש הבהמית - שחבירו מפריע לו, לכן שונא אותו. אבל כאשר השנאה נובע מהאלוקות שבנפש, אז הוא שונא רק מכח היראת השם.

כשאדם שונא חבירו, איך מבטל שנאתו? ע"י האמונה "שאינ אדם נוקף אצבעו מלמטה א"כ מכריזין עליו מלמעלה". כלומר, מה שמפריע לי לא הוא בעצמו, הוא מפריע לי רק מכח ממנו יתברך שמו, וא"כ אני שונא רק הרע שבו, לא האדם עצמו.

כן בשנאת רשעים, אין אני שונא אותו פלוני רק הרע שבו. יתן משל לזה. כשהבית מלולכך, אין אני שונא הבית שלי, רק הלכלוך בהבית. כן אין אני שונא הרשע, רק אני שונא רק הרע שהוא עשה.

ובעומק יותר מבואר באור החיים הק' גבי מעשה דינה, שאין בו אדם שאין בו טוב, וא"כ כשאני אוהב הרשע ורק שונא הרע שבו, אני מעלהו עליונה. הלא יש לו נשמה גדולה מכלל ישראל, ואני צריך לאהוב נשמתו.

מבואר בספרים הק' שאחד הסיבות שצריך לאהוב רשעים הוא משום שיש להם תיקון ע"י אהבה של צדיקים כלפיו. ע"י אהבה לרשע אני מחזיר ומעלה הרשע למקום הנכון. לכן מצות שנאת רשעים (כלומר, רק הרע שבו, אבל אני אוהב אותו) היא ענף מאהבת ישראל, כיון שע"י שנאה זו אני מחזיר אותו לתוך כנסת ישראל.

הסנה שהאהבת ישראל

זהו הטעות שהרבה בני"א עושים בקירוב, שהם אוהבים הרשעים לגמרי בלי לשנוא את הרע שבו. א"א לאהוב רשע בלי לשנוא! האהבה האמיתית לרשעים הוא רק אם אני גם שונא הרע שבו.

יש סנה באהבת ישראל. ישנן שלש אהבות - אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל. כשאין באהבת ישראל השורש, שהוא אהבת ה' ואהבת התורה, אין החסרון משום שאין כאן "אוהב", אלא משום שאם אין גם אהבת ה', ואין אני שונא הרע - זהו אהבת מקולקלת. אדם האוהב רשע לגמרי בלי לשנוא הרע שבו הריהו מכניס לכלוך אל בית המלך. אני צריך לאהוב אותו רשע כנפשי, כמו שאני אוהב עצמי. אבל לא שאני צריך לאהוב גם הרע שבו! זהו אהבת מקולקלת, וצריך להגביל האהבה לרשעים.

אהבת ישראל יכול להיות שרש לכל העליות - או לכל הנפילות. אם אדם אוהב רשע ואינו שונא הרע שבו, זהו רק "כל המוסיף גורע." אהבת ישראל אינו רק אחדות, אף שהתכלית של אהבת ישראל הוא אחדות. אהבת ישראל הוא עבודה ובנין של מהלך, והבנין של אהבת ישראל מכריח מצוה לשנוא רשע, לשנוא הרע שבהרשע.

פרק ד - השביל של ישראל

מצות אהבת גרים

ברמב"ם הל' דעות פ"ו ה"ג, "מצוה על כל אחד לאהוב כל אחד בישראל", ובה"ד כתב שיש מצוה לאהוב הגר, ויש בזה ב' מצוות, "ואהבת לרעך כמוך", ומצוה שני' הוא "ואהבתם את הגר".

זהו חידוש באהבת ישראל, שיש מצוה לאהוב אפי' מי שאינו מעיקרא מזרע אברהם יצחק ויעקב. המצוה לאהוב גר הוא הרחבה של מצות אהבת ישראל, אע"פ שגר אינו ישראל גמור לכמה דינים, אפי"ה יש מצוה לאהוב אותו, וברור שזהו חידוש באהבת ישראל.

בספר תולדות כתב שכל דבר הוא בחינת פרה אדומה, שהוא מטהר הטמאים ומטמא טהורים. מי שנמצא במדרגה תחתיו של המדרגה, הדבר מטהרו - וכן להיפוך. א"כ כל אור רוחני הוא מטהר טמאים ומטמא טהורים. א"כ אהבת ישראל מטהר טמאים - אחדות, אהבה מוציא מהעדר אהבה לאהבה. אבל הוא גם מטמא טהורים. אם האדם רק רוצה להיות תחת המדרגה, יכול לקבל טהרה מהדבר.

ע"כ דברנו איך אהבת ישראל מטהר טמאים, דהיינו לצאת מהפירוד בינינו לאהבת ישראל. אבל יש צד היפוך לזה. יש אהבת ישראל שהיא מעכב לנפשות! התכלית לא רק אהבת ישראל, זה רק שלב. התכלית הוא "והיה ה' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" - אחדות עם כל העולם, לא רק עם ישראל. האהבת ישראל הוא רק שלב של עליו, אבל אינו תכלית לעצמה. התכלית הוא - אחדות כל הבריאה, אפי' עם דומם צומח חי ומדבר. בעם ישראל נאמר בהן, "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ ישראל" - הקב"ה מבדיל אותנו מגויים. ובחז"ל איתא שבשעת מתן תורה ירדה שנה באומות העולם לישראל. יש הבדלה בינינו לאומות, אבל בפנימיות יש גילוי האחדות במתן תורה. היאך מצינו זאת?

במתן תורה הקב"ה אמר, "אנכי ה' אלוקיך".

יש "אנכי", בחינת עצם ההויה, ויש "אלוקיך" בחינת הבדלה. אמנם עומק התפיסה הוא "אנכי", שהוא המהלך שהקב"ה הוא מלך כל העולם. זהו בחינת אדה"ר קודם החטא - שכל הנשמות תלויין וכלולים בו, אין בו בחינת "ישראל", רק אחדות כל הנבראים, ואין כאן בחינת אהבת ישראל. רק מיעקב אבינו יש בחינת ישראל, גילוי של מהלך ישראל. אבל שרש הבריאה הוא אחד - והגויים כלולים בזה.

כל תפיסת נפרדות הוא רק תולדת חטא אדה"ר, ונתחדש ישראל ואהבת ישראל. אבל קודם החטא אין מושג של ישראל, רק יש אהבה בין הכל, אפי' בין נשמות ישראל לנשמות הגויים. זהו התפיסה הפנימית של הבריאה - אחדות מוחלטת, והיה ה' למלך על כל הארץ.

זהו גם התפיסה של לעת"ל, שאז יש אחדות בין כל העולם. זהו סוד הגרות שיש לאהוב גם הגר, משום שבעומק, יש אחדות גם עם האומות. גם משיח בא מגרים, שבא מלוט - שהוא גר. כאן גנוז סוד גדול.

בתחלה אברהם ולוט ביחד, ואחר זמן התפרדו זה מזה - ותקונו הוא לעת"ל כשזרעו משיח יהיה מתאחד עם ישראל.

זהו בחינת יעקב ועשו שהם "אחים". בפנימיות, ישראל ואומות הם אחים. "עשו שונא את יעקב" הוא רק בחיצוניות, אבל בפנימיות, יש אחוה ביניהם - כדאיתא בחז"ל שעשו נשק יעקב בכל לבו.

איך מתאחדים ישראל על האומות? כשאנו רוצים לאחד דבר, צריך דבר ממוצע ביניהם כדי לאחדם. ומהי אותו דבר הממוצע המאחד ישראל עם האומות? הם הגרים.

הגרים הם אמצעי בין ישראל לאומות. זהו עומק שישראל נגלו לאומות, משום שבעומק יש אחדות בין ישראל לאומות, והגלות הוא בחינת אחדות עם הגויים. בחז"ל איתא שישראל נגלו לאומות כדי לקבל הגרים, שהם האמצעי שיכול לאחד ישראל על האומות.

א"כ יש מציאות של ישראל ויש מציאות של אומות. בשרש אנו מאוחדים, והחטא אדה"ר יוצרת כל הפירוד. הגרים הוא האחדות בין ישראל לגויים, ולכן יש לאהוב אותם. הגרים אינם בני יורשים, משום שהם מתייחסים לעכו"ם -- ואפ"ה יש מצוה לאהוב אותנו.

הגר"א כתב שבחינת הממוצע הוא דבר שהוא למעלה משני דברים ומחברם מלמעלה, כמו שאיש ואשה זכו שכינה שרויה ביניהם - יש להם אחדות ע"י דבר אמצעי, שהוא השכינה - וברור שהשכינה הור למעלה מאיש ואשה. א"כ כל אמצעי המאחדת שני דברים הוא למעלה מהשני דברים. א"כ הגרים הם למעלה מישראל ועכו"ם, ויכולים לחברם.

אדם הוא ר"ת אדם דוד משיח -- אדם הוא הכל, דוד הוא רק ישראל, ומשיח הוא חזרה לבחינת אדם - אחדות מוחלטת.

איפה מתגלה האחדות עם הגרים? בחז"ל איתא שנשמתן של הגרים עמדו בהר סיני - והם הגרים שאנו מכירים. זהו מכח האחדות שבתורה, שהתורה הושרש אחדות בעולם. רק בחצוניות ירדה שנהא באומות בשעת מתן תורה, אבל בפנימיות, היה גילוי של אחדות - אחדות הגרים על ישראל, שהם מאחדים ישראל עם האומות.

ידוע שכל גילוי לעת"ל גנוז כאן בהגלות. מתן תורה הוא שרש של אחדות כל הנבראים, אע"פ שילדה שנהא בעולם. אמנם בעקדת יצחק, יצחק חוזר לשרשו שהוא אברהם - ואז יש כאן גילוי של ישמעאל, וגנוז כאן אחדות עם ישמעאל. במצב של עקידת יצחק, נתגלה האחדות בין ישראל לאומות - שאז יצחק חוזר לשרשו והפסיק מלהיות "בנך היחיד". לכן מקבלין נדרים ונדבות מעכו"ם, משום שבעומק יש אחדות ישראל עם הגויים.

הבהמ"ק נחרב משום שנאת חנם. אין התפקיד שלנו להחזיר הבית השני. אנחנו צריכים בהמ"ק חדש, בהמ"ק השלישי. הבהמ"ק השלישי ירדה משמים - לא מכוחינו. העומק בזה משום שהוא שייך לכל העולם.

א"כ אהבת ישראל אינו תכלית לעצמה, אלא הוא רק **שביל** להאחדות הכללית, שהוא אהבת כל הבריאה כולה - ע"י אהבת הגרים אנו יכולים להגיע אפי' לאהבת האומות, ומשם לאהבת דומם צומח חי ומדבר - ומשם להגיע לאהבת הבורא.

פרק ה - דוקא ישראל

אהבה הוא תפיסת המציאות, שנאה הוא העדר

"ואהבת לרעך כמוך" - עצם המצוה הוא ואהבת. על מי לאהוב? רעך. שיעור המצוה הוא - כמוך. המצות אהבת ישראל הוא רק על ישראל.

"לא תשנא את אחיך בלבבך". שנאה הוא רק בלב, וצ"ב. מצות אהבה הוא "רעך", והלאו של שנאה הוא על "אחיך", ובגמ' פסחים מבואר שאין איסור לשנא גוי (רק ממדת חסידות) משום שאינו בכלל אחיך.

וצ"ע למה מצות ואהבת הוא רק על ישראל. בודאי יש "קרוב קרוב קודם" אבל צ"ב.

הנה יש רשעים שמותר לשנאותם, כמבואר בגמ' פסחים (קיג): בעוברי עבירה. למה מותר לשנא אותם? למה אין בהן האיסור של לא תשנא את אחיך בלבבך?

הנה בגמ' ב"מ מבואר גבי מצות פריקה וטעינה שאם יש לאוהב פריקה ויש טעינה לשונא, צריך להקדים טעינת השונא כדי לכופ את יצרו, ובתוס' שם הק' הלא מותר שנא עוברי עבירה, בתוס' בב"מ תירצו דאירי בשונא שאינו מותר לשנא, ובתוס' בפסחים תי' דיש "כמים הפנים אל הפנים", ולכן גם השונא שונא אותו כיון שאני שונא אותו, ולכן אין כאן שנאה מצד המצוה. וצ"ב, מה אכפית לן אם הוא שונא אותי, הא יש איסור שנאה! אין היתר לשנאה זו! ממ"נ יש שאלה. אם מותר לשנאותו, למה יש דין לכופ יצרו?!

מבואר בתוס' בפסחים שאין כאן היתר לשנא הרשע בעצמו - רק הרע שבו, "אוהבי ה' שנוא רע". יש איסור לא תשנא על רשע! מדוע צריך לשנא הרע?

באמת, צריך להבין: מהו אהבה ומהו שנאה?

אהבה הוא לתפוס שהדבר קיים - ושנאה הוא שאין לתפוס שהדבר קיים, אין דבר - תפיסת העדר, אני רוצה להעדיף הדבר - אני לא רוצה שיהיה הדבר קיים. זהו העומק של שנאה. באהבה, יש לי רצון שיהיה קיים - אבל בשנאה, הריהו מפריע לי, הוא שונה ממני - ולכן אני לא רוצה שיהיה קיים.

כתב הרמב"ם שאין איסור שנאה בפיו, והאיסור של שנאה הוא רק בלב. למה? אם אני שונא אותו בפה, אני תופס שהאחר קיים - ואין זה שנאה.

משה רבינו במצרים ראה דין תורה בין דתן ואבירם, ומיד הבין למה כלל ישראל אינן נגאלים משום שהיה דין תורה ביניהם. שיש דין תורה ביניהם, כל אחד סובר שהאחר אינו קיים. שנאת חנם החרים בית השני - ו"עדיין מרקד בינינו". אם כל אחד תופס שאין לשני מקום, גם הבית אינו יכול להיות קיים. שנאה הוא רק תולדה של שנאה, אבל עצם השנאה הוא שאין האחר קיים.

ואהבת לרעך כמוך הוא לתפוס שכל ישראל הוא קיים, לתפוס שתפיסת הבריאה הוא ישראל. אין המצוה לאהוב - זהו רק החצוניות של אהבה. אבל פנימיות האהבה הוא תפיסת המציאות - כמו שאני רוצה

בקיומי, כן אני רוצה בקיומו. אין האהבה הוא לאחד עם הזולת - זהו רק תולדה. עצם האהבה הוא לתפוס שהוא קיים, שיש כאן מציאות של הזולת, הריהו קיים, ולכן אני רוצה בקיומו.

לכן המצוה הוא רק "לרעך", דוקא ישראל - משום שרק על ישראל העולם קיים, אבל אין העולם מתקיים על האומות ועל כן אין מצוה לאהוב הגויים (יש מצוה להכרית עמלק ושבעת העממין). כל הסיבה לאהבת ישראל הוא "כמוך" - אני רוצה בקיומי, ולכן אני רוצה בקיום הזולת. אין זה אהבה של הרגשה בלבד, אלא הוא אהבה פנימית - כמוך - אני רוצה המציאות. (אין אני מדברים על דברי הרמב"ן בעמין "כמוך", אלא זהו ענין אחרת).

לפי"ז נבין שאהבה אינו "בלבבך" ורק שנאה הוא "בלבבך". שיטת הרמב"ם הוא שאין שנאה בפיו אלא בלב, ולפי"ז שפיר, אבל צ"ב לשיטות בראשונים שיש איסור שנאה גם במעשה, למה בפסוק כתוב "בלבבך"?

ביאור הדבר, משום שבעומק, כל ישראל הוא אחד. "ואהבת" הוא תפיסת המציאות. אין ציווי לאהוב עצמך - זהו מציאות, אתה אוהב עצמך. לכן גם אין צריך צווי לאהוב אחר - זהו מציאות. א"כ למה יש צווי לאהוב? לכן המצוה הוא לאהוב הוא רק שיש שנאה, צריך לאוהבו. אבל בשנאת רשעים, אני שונא העבירה שבו, אני לא רוצה העבירה, אבל לא אני שונא אותו - אני רוצה ישראל, הרי "ישראל אע"פ שחטא ישראל, ישראל הוא". אם הוא לא קיים, גם אני לא קיים!

שנאה בא רק מלמעלה של מהלב, לא מהלב. גם אהבה בא מלמעלה מהלב. זהו הרוח ששורה בלב, מקום פנימי. בודאי יש גילוי שנאה בלב, אבל בפנימיות לא שייך שנאה, כיון שהשנאה לא בא מהלב, רק מהרוח ששורה על הלב.

בספה"ק מבואר שחטא בישראל הוא רק מקרה, לא עצם, לכן לא שייך לשנוא הוא בעצמו, רק הרע שבו. ההיתר לשנוא הרשע הוא. אז אני מגלה שהרע שבו הוא רק מקרה אצלו, שנאה מלשון שני - הרע שבו הוא רק דבר שני, לא הוא.

"ישראל נקרא ראשית", משום שבלעדיהם אין כלום, זהו תפיסת אהבה - אני צריך לתפוס שהוא קיים, כי אם הוא לא קיים, גם אני לא קיים - בלא ישראל אין ראשית, אין בסיס של קיום.

אהבת כל הבריאה כולה

התולדה מאהבת ישראל הוא אהבת הבריאה כולה, אינו אותו תפיסה של אהבה. ונבאר למה כן. כל זמן שיש רק אהבת ישראל א"א להגיע לאהבת כל הבריאה - אע"פ שכל העולם תלוי בישראל. למה? בספרי קבלה (ובס' נפש החיים האריך בזה) יש מושג של "אדם קדמון" -- צורת הבריאה היא צורת אדם קדמון, הצורה הראויה של אדם קודם חטא. זה כולל ישראל וגם דומם צומח חי ומדבר - זהו צורת אדם הראויה. יש לנו רק צורת אדם אחד בלבד - שהוא כל הבריאה. זהו הענין של אהבת בריאה כולה.

בזה"ז אין אנו בתפיסת אדם קדמון, רק בחלקי צורת אדם השלם. לכן בזה"ז אין אהבה שלימה, רק אהבת ישראל. לכן יש מלחמות בעולם. עכשיו הקיום הוא רק מכח עם ישראל, שיש לנו התורה. אבל עצם רצון הבורא הוא שיהיה קיום העולם מכל הבריאה, שהוא שלמיות האהבה. אבל לעת"ל נתגלה צורה השלימה, "כצלמינו וכדמותינו". גם אהבת הבורא בזה"ז אינה שלימה, אבל לעת"ל נתגלה אהבת גמורה בכל הבריאה ואז יש אהבה שלימה בבורא, שהוא הדביקות הגמור באין סוף ב"ה.

לקבלת העלון השבועי בדוא"ל,
וכן מקבץ שאלות ותשובות לפי סדר הפרשיות,
יש לשלוח בקשה לכתובת:

info@bilvavi.net

[לקבלת העלון השבועי והשו"ת דרך הפקס, יש לשלוח בקשה למספר הפקס 03-548-0529]

לבירורים בנושאי "בלבבי משכן אבנה" ניתן לפנות למערכת באופנים הבאים:

טלפון 052-763-8588 ■ פקס 03-548-05294 ■ ת.ד. 16452 ירושלים מיקוד 9116302 ■ info@bilvavi.net

שיעורי מורינו הרב שליט"א מופיעים ב"קול הלשון"
ישראל 073.295.1245 | USA 718.521.5231